

Creatieve industrie

Redactioneel Boekman 93

Ineke van Hamersveld

De creatieve industrie (CI) is een van de snelst groeiende sectoren van de Nederlandse economie. Het aantal banen in deze sector groeit zelfs sneller dan dat in de economie als geheel, zo onderbouwt onderzoeker Paul Rutten in dit tijdschrift met cijfers: in 2011 was de CI in Nederland goed voor ruim 280.000 banen waarvan 99.000 in de kunst- en erfgoedsector, 92.000 in de creatieve zakelijke dienstverlening en 89.000 in media en entertainment.

Geen wonder dat overheidsdienaren die met krimpemde budgetten werden geconfronteerd de CI in het vizier kregen. Ten tijde van staatssecretaris Medy van der Laan (Cultuur en Media, 2003-2006) kwam het eerste OCW-programma voor cultuur en economie. Toen was de CI voor beleidsmakers nog een interessante optie; nu is zij een bijna onvermijdelijke route geworden waarlangs politici de Nederlandse cultuur op langere termijn willen veiligstellen. Recente verbouwingen op de culturele werkvloer maken de nieuwe oriëntatie tastbaar. De sectorinstituten voor theater en muziek werden opgeheven. Daarentegen is er vanaf 2013 een nieuw sectorinstituut voor CI: Het Nieuwe Instituut voor architectuur, design en e-cultuur. Daarin werken het Nederlands Architectuurinstituut (NAi), Premsela, Nederlands Instituut voor Design en Mode, en Virtueel Platform, kennisinstituut voor e-cultuur samen verder. Het Stimuleringsfonds voor Architectuur veranderde in 2012 in Stimuleringsfonds Creatieve Industrie en richt zich voortaan naast architectuur ook expliciet op vormgeving en e-cultuur.

Geld kwam er ook buiten dat fonds: het ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie (ELI) oormerkte bestaande budgetten voor onderzoek en economische ontwikkeling, waardoor 26 miljoen euro werd bijeengebracht voor CI-beleid. NWO en TNO werd verzocht dat geld binnen hun bestaande budgetten te oormerken en in te zetten als *seed money* om commerciële partijen over te halen te investeren. Het Nederlandse bedrijfsleven heeft immers nog amper een traditie in dergelijke investeringen. Nieuw geld is er nauwelijks, en de bestaande cultuurbudgetten bieden ook geen soelaas na meer dan 20 procent bezuiniging. En zelfs van de 26 miljoen snoept Rutte II in het regeerakkoord *Bruggen slaan* weer twee miljoen af.

Onder het motto Kennis, kunde, kassa, gelanceerd door ELI, moet Nederland in 2020 de creatiefste economische regio van Europa zijn. De sleutel daartoe is een nauwere afstemming tussen economisch beleid, onderwijs, onderzoek en de beroepspraktijk. Valerie Frissen (TNO, Erasmus Universiteit Rotter-

dam) stelt in dit nummer dat creatieve bedrijven koplopers zijn als het gaat om samenwerken en op een ongekennde manier geld verdienen. De belofte voor 's lands economie was ook de reden waarom het kabinet-Rutte I de CI selecteerde als een van de negen topsectoren waarin Nederland zich in de Europese Unie en wereldwijd wil onderscheiden, juist door samenwerking tussen overheid, kennis- en onderzoekscentra en het bedrijfsleven. Frissen maakt deel uit van het Topteam Creatieve Industrie dat initiatieven voor de sector ontwikkelt om de gewenste samenwerking, cross-overs en talentontwikkeling te stimuleren.

Een van de eerste acties van het topteam was het opzetten van een netwerkorganisatie, CLICK (Creativity, Learning, Innovation, Co-creation en Knowledge), die zich vooral richt op de totstandbrenging van de 'klik' tussen kenniswereld en creatief bedrijfsleven. De organisatie omvat een aantal specifieke netwerken, elk met een uitgebreide (onderzoeks)agenda en groeipotentie: architectuur, gaming, 'smart' design, mode en media & ICT. Overkoepelende netwerken zijn er voor erfgoed en bedrijfsinnovatie. De auteurs die in dit nummer van *Boekman* op al die terreinen de balans opmaken, schetsen een beeld van een flexibele, oplossingsgerichte sector die niet alleen een belangrijke culturele bijdrage levert. De sector is ook actief betrokken bij de oplossing van grote maatschappelijke vraagstukken als ouderenzorg, duurzaamheid, stedelijke leefbaarheid en veiligheid. Tegelijkertijd blijkt dat er naast kansen ook knelpunten en spanningen bestaan. Robert Kloosterman ziet met lede ogen aan dat het wetenschapsbeleid wordt opgeofferd aan innovatiebeleid. 'Over de top', luidt dan ook zijn conclusie. Maar ook elders zijn er problemen in kennisland. Waar bijvoorbeeld de mode-industrie vraagt om probleemgerichte, toegepaste research, financiert NWO alleen fundamenteel wetenschappelijk

onderzoek. Het nodige kunstinhoudelijke onderzoek komt in de huidige constructie voor rekening van de hogescholen. Bovendien blijkt dat de kunsten, waar een belangrijk deel van de creatieve industrie op drijft, geen eigen netwerk hebben binnen CLICK. En in de trits van overheid, wetenschap en bedrijfsleven die het topteam wil samenbrengen, schittert de 'traditionele' kunstensector door afwezigheid. Deze creatieve beroepsbeoefenaren worden gerepresenteerd door FNV-KIEM. Veel mensen uit 'het veld' blijken überhaupt niet op de hoogte te zijn van de activiteiten van het topteam en van de verschillende netwerken. Paul Rutten signaleert blikvernaauwing. De focus is te veel beperkt tot de CI als (economisch gedreven) sector. Terwijl het juist de individuele creatievelingen zijn die het culturele en economische proces op gang houden en de innovatie laten zien waar ook andere maatschappelijke sectoren baat bij hebben.

Het thema van deze *Boekman* komt voort uit de uitslag van de driejaarlijkse Boekman Dissertatieprijs voor kunst- en cultuurbeleid die in juni 2012 is uitgereikt door de Boekmanstichting en NWO. Winnaar Amanda Brandellero had haar proefschrift gewijd aan de creatieve industrie, net als de andere genomineerden, Christian Handke en Leentje Volker. Zij zijn dan ook alle drie in deze *Boekman* terug te vinden. Amanda Brandellero en Christian Handke gaan beiden in op het belang en de betekenis van innovatie, de eerste in de wereld van mode en muziek van migranten, Handke in relatie tot auteursrecht voor de muziekindustrie. Leentje Volker beschrijft de processen rondom het aanbesteden van architectuurdiensten.

Met ingang van dit nummer is het onderdeel 'Promoties en symposia' uit de rubriek Uitgelicht komen te vervallen. Nieuw is het 'Dossier Cijfers'.